

IZDACI SAD ZA REALIZACIJU STRATEGIJE „ELASTIČNOG REAGOVANJA“

Nepoverenje među vodećim svetskim silama, neprekidna trka u naoružavanju, postojanje lokalnih ratova, kao i brojnih žarišta aktivnih i potencijalnih sukoba gotovo na svim kontinentima, utiču da skoro sve zemlje u svetu drže jake oružane snage. Izdaci za te snage i trku u naoružavanju, po nekim procenama vojnih eksperata na Zapadu, premašuju danas iznos od 230 milijardi dolara godišnje. U stvari, svakog časa u svetu se troši blizu 30 miliona dolara za vojne svrhe. Tako astronomski izdaci u velikoj meri opterećuju nacionalne privrede; međutim, uprkos tome, oni se u mnogim zemljama iz godine u godinu povećavaju.

U tome, svakako, prednjače Sjedinjene Američke Države, koje su, prema nedavno objavljenim podacima u inostranoj štampi, u posleratnom periodu za vojnu silu, njeno opremanje i održavanje utrošile svotu od blizu hiljadu milijardi dolara. Od toga je samo mali, „prljavi“ rat u Vijetnamu progutao jednu desetinu te svote ili iznos ravan dvogodišnjem vojnom budžetu SAD iz perioda potkraj pedesetih i početka šezdesetih godina. Ta svota od 100 milijardi dolara „uložena“ u vijetnamski rat trebalo je da bude zaloga verovanju Vašingtona da može, osloncem na vojnu silu i pomoću ograničenih (lokalnih) vojnih intervencija, ostvarivati ciljeve svoje globalne politike i strategije. Međutim, razvoj događaja u Vijetnamu je pokazao da takva ulaganja ne samo što nisu „oplodila uloženi kapital“ nego su do kraja diskreditovala tu koncepciju i donela potpuni krah takvoj politici i strategiji američke vlade i Pentagona.

Zbog toga je Niksonova administracija odmah po dolasku na vlast počela sa preispitivanjem takve politike i strategije, ali se konture „racionalnijih“ rešenja u ovom trenutku još ne mogu sagledati. Činjenica je, međutim, da je — u skladu s tim preispitivanjem i sve češćim kritikama u američkoj javnosti o neracionalnom trošenju ogromnih sredstava za vojne svrhe, i to u vreme kada američko društvo potresaju mnogobrojni krupni socijalni i drugi problemi — predlog vojnog budžeta za fiskalnu 1970. godinu,¹ u iznosu od oko 83 milijarde dolara, bio podrgnut mnogo strožim kriterijumima i zahtevima za njegovo smanjenje.

¹ Fiskalna (budžetska) godina u Sjedinjenim Američkim Državama počinje 1. jula, a završava se 30. juna naredne godine.

Objašnjavajući nekadašnje svetle, antimilitarističke tradicije Sjedinjenih Američkih Država i odstupanje Amerike od njih u pravcu sve veće militarizacije, profesor Harvardskog univerziteta dr. Džordž Bold, prošlogodišnji dobitnik Nobelove nagrade za biologiju, kaže:

„Ne verujem da možemo održati današnji vojni mehanizam s njegovim godišnjim budžetom od 80 do 100 milijardi dolara a da pri tome sačuvamo bilo šta od Amerike kakvu smo poznavali ranije. Ne možemo jer to truje život cele zemlje...” Shvatajući da takva zla nisu samo američka, on podseća na ironiju koja je širom Zemljine kugle dobila puno pravo građanstva: „Živimo u svetu u kome su svi ratovi odbrambeni. Sva ministarstva rata su sada ministarstva odbrane. Sve je to deo dvoličnosti karakteristične za naše vreme”.

Nagoveštaji i nastojanja nove administracije da smanji vojne izdatke za fiskalnu 1970. god. nisu naišli na plodno tle u američkom mehanizmu koji „kroji” već uhodanu dolarsku raspodelu, tako da će iznos vojnog budžeta premašiti prošlogodišnji nivo² i, verovatno, kretaće se negde između 80 i 85 milijardi dolara, računajući vanredne izdatke.

Predloženi budžet SAD za fiskalnu 1970. god. iznosi 195,3 milijarde dolara,³ od čega za vojne rashode 81,542 milijarde ili 42⁰/₁₀₀ od ukupnog državnog budžeta.⁴ Ta suma godišnje opterećuje svakog američkog građanina sa oko 407 dolara.

U završnom razmatranju predloga vojnog budžeta za fiskalnu 1970. god. Senatski komitet za oružane snage smanjio je predložena novčana sredstva od strane Pentagona za oko milijardu dolara samo u oblasti istraživanja, razvoja i nabavke naoružanja i opreme.

Interesantno je, međutim, da je u vojnom budžetu za fiskalnu 1970. god. predviđena, kao i ranijih godina, mogućnost traženja vanrednih novčanih sredstava, kao i uslovna mogućnost da se troškovi rata u Vijetnamu smanje za oko 3,4 milijarde dolara. To smanjenje predviđeno je pod uslovom da se borbena dejstva u Južnom Vijetnamu izvode sadašnjim intenzitetom, da ne dođe do većeg povlačenja američkih snaga sa tog područja i da se ne obnovi bombardovanje Severnog Vijetnama. Te alternativne mogućnosti — deeskalacija ili dalja eskalacija vijetnamskog rata — očigledno su ostavljene u obrazloženju vojnog budžeta radi vršenja političkog pritiska na Severni Vijetnam.

DALJE JAČANJE (MODERNIZOVANJE) ORUŽANIH SNAGA — NASTAVAK TRKE U NAORUŽAVANJU

Ovogodišnjim vojnim budžetom treba da se obezbedi niz značajnih ciljeva koji će doprineti daljem jačanju i modernizovanju oružanih sna-

² Usvojeni vojni budžet za fiskalnu 1969. god. iznosio je 78,4 milijarde dolara, ali konačni vojni rashodi za tu godinu nisu poznati, jer je tokom godine bilo nekoliko vanrednih povećanja zbog potreba rata u Vijetnamu. Izvesno je, međutim, da taj iznos premašuje 81 milijardu dolara.

³ Američki bruto nacionalni produkt u 1968. iznosio je oko 900 milijardi dolara, a u njemu je učešće vojnog budžeta dostiglo 11,3 do 11,5%.

⁴ Prema vesti TANJUG-a od 9. XII 1969. članovi Predstavničkog doma su, posle bučne debate, odobrili i uputili Senatu budžet za odbranu za 1970. god. u iznosu od 69,9 milijardi dolara.

ga, kako bi bile sposobne da odgovore zadacima nacionalne bezbednosti u realizovanju globalne politike i strategije SAD. Stoga je Pentagon, kao primarno, predvideo:

a) održavanje efikasnog strategijskog „deterenta” u vidu daljeg poboljšanja raketnih snaga snabdevenih raketama *Minuteman*, *Polaris* i *Poseidon*, kao i daljih nabavki savremenih aviona *FB-111*;

b) poboljšanje mogućnosti strategijskih defanzivnih snaga SAD — izgradnjom i razvojem protivraketnog sistema „sejfgard” (*Safeguard*) i modernizovanjem protivbalističkog sistema i nacionalnog sistema *PVO*;

c) „bitno” poboljšanje nacionalnih vazduhoplovnih, pomorskih i podmorničkih snaga za protivpodmornička dejstva;

d) održavanje superiornosti američkih avijacijskih snaga — lovaca za taktička dejstva i aviona za napadna dejstva — „nabavkama savremenije opreme i kvalitetnijih aviona radi modernizovanja vazduhoplovnih vingova”;

e) „bitna unapređenja” u oblasti tehnologije i u sistemima oruđa u vidu intenziviranja istraživačkog i razvojnog rada.

Sem tih glavnih tačaka programa koje je zacrtao Pentagon, Komisiji za atomsku energiju SAD stavljeno je u zadatak da razvije poboljšane nuklearne bojeve glave, pogonske reaktore sa poboljšanim performansama za potrebe mornaričkih snaga, kao i da poboljša ostale vrste nuklearnih reaktora i nastavi sa radom na početnim istraživanjima u drugim pravcima („po posebnom planu”).

Planirana novčana sredstva po predlogu vojnog budžeta raspoređena su po vidovima oružanih snaga, u milijardama dolara, na sledeći način:

kopnena vojska	26,407 ili 32,5 ⁰ / ₀
ratno vazduhoplovstvo	26,223 ili 32 ⁰ / ₀
ratna mornarica	24,409 ili 30 ⁰ / ₀
ostale vojne i nevojne institucije i organi	4,503 ili 5,5 ⁰ / ₀
svoga:	81,542 ili 100 ⁰ / ₀

Kao što se vidi, iznos novčanih sredstava po vidovima oružanih snaga približno je izjednačen, iako se njihova brojna jačina znatno razlikuje. Tako je bilo planirano da oružane snage 30. juna 1969. dostignu jačinu od 3,487.000 ljudi, od čega kopnena vojska sa mornaričkom pešadijom 52,9⁰/₀, ratno vazduhoplovstvo 24,9⁰/₀, a ratna mornarica 22,1⁰/₀ i specijalizovani delovi 0,1⁰/₀. Iz toga proizilazi da je kopnena vojska sa mornaričkom pešadijom, čija jačina iznosi preko 50⁰/₀ brojnog stanja celokupnih oružanih snaga, dobila samo jednu trećinu, a ratno vazduhoplovstvo i ratna mornarica dve trećine novčanih sredstava. To pokazuje tendenciju modernizovanja i zanaavljanja borbenih sredstava u naoružanju ratnog vazduhoplovstva i ratne mornarice, a ujedno skupoću tih sredstava i porast njihove cene koštanja.

NAUČNI RAD, ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ U 1970. GODINI

Za naučni rad, istraživanje i razvoj u ovoj fiskalnoj godini dodeljeno je 8,174 milijardi dolara, što je za oko 170 miliona više nego u prošloj godini.

Kao i u nekoliko prethodnih godina, ratno vazduhoplovstvo je i ove godine dobilo gotovo polovinu iznosa te svote, od čega je najveći deo sredstava namenjen za dalji razvoj savremenog aviona F-15, poboljšanog strategijskog bombardera koji treba da zameni bombarder B-52, zatim razvoj orbitalne letelice sa ljudskom posadom i sistema osmatranja i upozorenja iz vazduha (smeštenog u avionu).

Najveći deo sredstava koje je dobila kopnena vojska namenjen je istraživanju i razvoju protivraketne odbrane, novih helikoptera, sistema protivvazdušne odbrane, raketa i sredstava veze.

Novčana sredstva ratne mornarice biće utrošena za razvoj lovca-presretača F-114, razvoj raketa, novih podmornica, protivpodmorničkog aviona za nosače aviona (VSX) i drugih sistema za protivpodmorničko ratovanje, raketa Polaris, odnosno Poseidon, itd.

Novčana sredstva za naučni rad, istraživanje i razvoj koja se svake godine dodeljuju raznim agencijama koje rade za potrebe Ministarstva odbrane treba da potpomognu u osnovi opšte napore u oblasti istraživanja i razvoja. Tako je 500 miliona dolara dodeljenih raznim agencijama u ovoj fiskalnoj godini namenjeno za specifičan rad u razvijanju koncepcije i tehnologije ograničenih (lokalnih) ratova i istraživanju i ispitivanju nuklearnih oružja.

Naučni rad, istraživanja i razvoj usmereni su na više oblasti koje doprinose jačanju i modernizovanju vojnog potencijala.

Programi od posebnog interesa uključuju podvodnu biomedicinu, horizontalnu i vertikalnu turbulenciju, hemiju u oblasti pogona i eksplozivnog materijala, sisteme za superupravljanje, elektroniku, akustiku i tehniku informisanja. Realizovanje tih programa povereno je institutima i laboratorijama za istraživanje ratne mornarice, ratnog vazduhoplovstva i nekim federalnim istraživačkim centrima. Ukupna suma sredstava za te svrhe iznosi 631 milion dolara.

Avioni i avio-oprema: u fiskalnoj 1970. god. opšti program predviđa početni razvoj i nastavljanje započetog razvoja mornaričkog lovca-presretača F-14 za protivvazdušnu odbranu flote, taktičkog lovca F-15, protivpodmorničkog aviona (VSX) i dovršenje razvoja strategijskog bombardera F-111A, transportnog aviona C-5A i naoružanog helikoptera *Cheyenne*. Odobrena su novčana sredstva za poboljšani tip strategijskog bombardera koji će zameniti bombarder B-52, kao i za helikopter za transport teških tereta.

U budžetu za ovu fiskalnu godinu novčana sredstva za realizovanje programa istraživanja i razvoj aviona dostižu iznos od 1,354, a raketa 2,483 milijarde dolara.

Za naučni rad, istraživanje i razvoj vojne astronautike odobrena je 1,151 milijarda dolara (kopnena vojska 14 miliona, ratno vazduhoplovstvo 1,110 milijardi dolara, ratna mornarica 24 miliona i ostale agencije 3 miliona dolara).

Za projektovanje novih vrsta brodova, razvoj brodske opreme, novih fregata naoružanih vođenim raketama i za projektovanje novih klasa podmornica predviđeno je 346 miliona dolara.

Od celokupnog iznosa novčanih sredstava za istraživanja i razvoj dve trećine se troše za početna istraživanja i razvoj, a oko jedna trećina za završna.

Novčana sredstva za istraživački razvoj podeljena su između vidova oružanih snaga na taj način što su kopnoj vojsci dodeljeni zadaci u oblasti: novih sredstava i opreme za noćno osmatranje, poboljšanja metoda sagorevanja, savremenog streljačkog naoružanja i proučavanja učinka nuklearnog oružja; ratnoj mornarici: u oblasti usavršavanja podmorničke tehnike, brodova tipa hidrofol i sredstava za otkrivanje podmornica; ratnom vazduhoplovstvu: u oblasti propulzije raketa, opreme za komandovanje i rukovođenje, opreme za vođenje i kontrolu u kosmosu, poboljšanje pogonske snage i sistema veza.

Za perspektivni razvoj odobren je iznos od 1,271 milijarde dolara, koji je prvenstveno namenjen za razvoj komponenata i podсистema gotovih za eksperimentalno ispitivanje — po programu za različita specifična oružja, helikoptera za transport teških tereta, rakete zemlja-vazduh koja će zameniti sistem Hawk i Nike Hercules, protivraketnog sistema Nike-x, itd.

BUDŽET ZA SNAGE OPŠTE NAMENE

Snage opšte namene dobile su u budžetu za 1970. fiskalnu godinu 32,1 milijardu dolara, što je za 1,1 milijardu manje u odnosu na prošlu godinu. Iz tih sredstava izvršiće se nabavka novih taktičkih aviona, lovaca za PVO flota i 1.242 helikoptera za potrebe kopnene vojske. Ratna mornarica dobiće odgovarajući broj novih brodova, dok će kopnena vojska i u 1970. ostati na 18, a mornarička pešadija na 4 divizije.

U budžetu za 1970. god. predviđena je izgradnja tri „vrlo brze“ nuklearne podmornice, pet razarača na konvencionalni pogon i nabavka aviona za protivpodmornička dejstva. Broj od 15 nosača aviona ostaće i dalje u operativnoj upotrebi, ali će se broj nuklearnih podmornica povećati od 41 na 47.

BUDŽET ZA STRATEGIJSKE SNAGE

Finansijska sredstva, namenjena za strategijske snage u fiskalnoj 1970. god., iznose 9,6 milijardi dolara, što je — u odnosu na 1969. god. — više za 0,5 milijardi. Najveće povećanje budžeta odnosi se na razvoj protivraketnog sistema i sistema raketa Poseidon. Budžetska sredstva, namenjena za strategijske snage, biće utrošena za: prelazak što većeg broja podmornica naoružanih sistemom raketa Polaris na sistem raketa Poseidon; opremanje raketa Minuteman i Poseidon sa više bojnih glava; nabavku većeg broja bombardera FB-111 i raketa malog dometa za avione FB-111 i B-52; dalji razvoj sistema PRO S a f e g u a r d i modernizovanje sistema protivvazdušne odbrane tako što će dobiti nov sistem uzbuñivanja i kontrole i efikasnije avione za presretanje.

Izgled strategijskih snaga po vidovima:

Kopnena vojska je za fiskalnu 1970. god. dobila 1,2 milijarde dolara za raketno naoružanje. Ta sredstva KoV će utrošiti za nabavku poboljšanog sistema Hawk i modificirane rakete Nike Hercules.

Ratno vazduhoplovstvo će u 1970. god. utrošiti 548 miliona dolara za realizovanje programa balističkih raketa. U 1970. god. biće izbačeno iz operativne upotrebe šest skvadrona strategijskih bombardera B-52, znači od 30 ostaće 24, a zameniće ih pet skvadrona FB-111. U operativnoj upotrebi i dalje će ostati šest skvadrona B-58. U konačnom bilansu broj skvadrona u RV smanjiće se od sadašnjih 36 na 35 u fiskalnoj 1970. god. (U 1968. god. RV SAD raspolagalo je sa 40 skvadrona strategijske avijacije). Broj skvadrona lovaca presretača ostaje isti i u 1970. — 19, kao i broj skvadrona raketa presretača Bomarc — 6, tj. kao i u 1969. godini.

POVEĆANJE NOVČANIH SREDSTAVA ZA STRATEGIJSKU POKRETLJIVOST — VAZDUŠNI I POMORSKI TRANSPORT

Da bi povećao kapacitete strategijske pokretljivosti, Pentagon već više godina ulaže značajne iznose za izgradnju sredstava vazdušnog i pomorskog transporta. Za ovu fiskalnu godinu u ovu svrhu određene su 2,1 milijarda dolara, što predstavlja najveći procenat povećanja u odnosu na sredstva „glavnih vojnih programa“ iz prošle godine.

U prošloj fiskalnoj godini za potrebe vazdušnog i pomorskog transporta bila je data 1,6 milijardi, što znači da je u ovoj godini došlo do povećanja od 0,5 milijardi dolara.

Znatno povećanje u odnosu na prošlu godinu usledilo je zbog toga što je za program avion-transporta C-5A odobreno preko milijardu dolara (u taj iznos uključena su i 23 aviona), 187 miliona dolara za brodove za brzi logistički razvoj (program koji je do sada Kongres dvaput odbijao) i 37 miliona za avione C-2A za potrebe ratne mornarice i mornaričke pešadije.

Ukupan broj skvadrona za vazdušno prevoženje, koji će biti operativni do 30. juna 1970. god. (po programu C-5A), a finansiraju se i održavaju iz budžeta za fiskalnu 1970. god., izgleda ovako:

2	skvadrona C-5A, svaki po 16 aviona, ukupno 32 aviona;
24	„ C-130, 23 po 16 aviona, 1 sa 12 aviona, ukupno 380 aviona;
3	„ C-133, 2 po 12 aviona, 1 sa 14 aviona, ukupno 38 aviona;
14	„ C-141, 9 po 16 aviona, 5 po 18 aviona, ukupno 234 aviona;
6	„ C-7, svaki po 16 aviona, ukupno 96 aviona;
1	„ C-24 sa 16 aviona, ukupno 16 aviona.

To sve skupa iznosi 50 skvadrona sa 796 transportnih aviona, što znači da se broj skvadrona smanjuje za šest, dok se istovremeno kapaciteti vazdušnog transporta znatno povećavaju zbog uvođenja u opremu savremenijih transportnih aviona. Broj brodova za transport trupa, prevoženje tereta i brodova tankera iznosi — 124.

BUDŽET ZA LIČNE RASHODE

Brojno stanje aktivnog sastava oružanih snaga SAD iznosi preko 3,4 miliona ljudi, dok rezervne snage broje oko milion. Za lične rashode u budžetu za 1970. god. planirano je 24,384 milijarde dolara.

Ministarstvo odbrane zatražilo je dodatna sredstva u iznosu od 1,8 milijardi dolara za pokrivanje povećanih ličnih rashoda, do koje je došlo zbog povećanja vojnih plata od 1. jula 1969. god. za 12,6%. Doneta je odluka da se vojne plate moraju dovesti na isti nivo sa platama saveznih organa uprave i da se u tom pravcu razradi odgovarajući plan (uz istovremeno planiranje posebnog dodatka za službu u oružanim snagama).

Prema obrazloženju budžeta za 1970. god. vidi se tendencija znatnog smanjenja aktivnih snaga kopnene vojske i ratnog vazduhoplovstva, dok će kod ratne mornarice i mornaričke pešadije doći do izvesnog povećanja brojnog stanja. Brojno stanje OS smanjiće se za 31.900 ljudi u odnosu na 1969. i u 1970. god. iznosiće 3,455.100 ljudi. Interesantno je zapaziti da je u toj opštoj tendenciji za smanjenjem brojnog stanja OS planirano povećanje brojnog stanja oficira (za novih 3.230). Tako će ono krajem fiskalne 1970. god. iznositi 419.188 oficira.

Prema tome, po vidovima stanje će u 1970. god. izgledati, otprilike, ovako:

- brojno stanje KoV sredinom 1970. god. iznosiće 1,507.900 ljudi;
- ratnog vazduhoplovstva — 857.049 ljudi;
- ratne mornarice — 767.257 ljudi;
- mornaričke pešadije — na istom nivou iz prošle godine, odnosno 314.500 ljudi.

Potpukovnici
Branko PANJAK
Ramiz RAMUSOVIC

LITERATURA:

- Armed Forces, Journal*, SAD, od 25. januara 1969. god.;
Budžet SAD za 1970. god. (na engleskom).